

Žitňanská, L.: Ochrana menšinových akcionárov v práve obchodných spoločností

Bratislava, IURA EDITION 2000, strán 218

Alena Pauličková*

V minulom roku vyšla vo vydavateľstve IURA Edition monografia **Ochrana menšinových akcionárov v práve obchodných spoločností** z pera autorky JUDr. Lucie Žitňanskej, PhD., vysokoškolskej učiteľky Katedry obchodného, hospodárskeho a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Uvedená publikácia právom patrí medzi tie, ktoré by nemali uniknúť našej pozornosti, a ktoré si našu pozornosť zaslúžia a to vo vzťahu k ich obsahu, úrovni spracovania a tiež i z dôvodov, že na trhu odbornej literatúry určitá komplexná práca tohto zamerania dlhšie obdobie chýbala.

Z formálneho hľadiska sa monografia člení na úvod, tri časti a záver.

V Úvode autorka poukazuje na podklad analýzy širších súvislostí problematiky ochrany menšinových akcionárov, analýzy slovenskej právnej úpravy a jej komparácie so zahraničnými právnymi úpravami, formuluje svoje úvahy o tom, z akých zásad by mala vychádzať slovenská právna úprava akciovej spoločnosti, aby garantovala menšinovým akcionárom efektívnu ochranu ich práv i z toho dôvodu, že v praxi akciových spoločností nie je cudzie zneužívanie práv menšinovými akcionármi. Z toho dôvodu sa autorka dotkla v publikácii aj tejto stránky problému ochrany menšinových akcionárov. Slovenská právna úprava akciovej spoločnosti vychádza z nemeckého modelu akciového práva. Autorka pomerne široký priestor venuje riešeniam v oblasti ochrany menšinových práv akcionárov v nemeckej a rakúskej právnej úprave, pre porovnanie uvádza aj českú právnu úpravu, ktorá po novelizácii Obchodného zákonníka sa od slovenskej právnej úpravy začala značne odlišovať.

V prvej časti s názvom „**Ekonomické a právne základy akciovej spoločnosti a ochrana menšinových akcionárov**“ posudzuje právnu formu akciovej spoločnosti z historického hľadiska tým, že poukazuje na základné ekonomické funkcie akciovej spoločnosti, ktorými sú zhromažďovanie a dlhodobé viazanie kapitálu, pričom schopnosť dlhodobo viazať kapitál je rovnako dôležitá ako schopnosť kapitál zhromažďovať.

Cez pomerne jednoduchý a rýchly prevod podielu v akciovej spoločnosti stelesnený v akcii, ktorý podmi-

eňuje naplnenie základných ekonomických funkcií akciovej spoločnosti poukazuje aj na podmienku nestability spoločníkov akciovej spoločnosti. Aj z týchto dôvodov akciové zákonodarstvo vytvorilo organizačnú štruktúru akciovej spoločnosti, ktorej základom je oddelenie „vlastníctva“ od riadenia podniku akciovej spoločnosti. Optimálna štruktúra orgánov a kombinácie povinností, zodpovedností a kontroly členov orgánov akciovej spoločnosti podmienili i rozmanité riešenia v rôznych právnych úpravách. Cez dva základné modely štruktúry orgánov (dualistický a monistický systém) poukazuje na základné rozdiely medzi oboma systémami organizácie akciovej spoločnosti. Postavenie akcionárov v akciovej spoločnosti a ich vplyv na riadenie akciovej spoločnosti závisí aj od právnej úpravy pôsobnosti valného zhromaždenia a jeho vzťahu k ostatným orgánom akciovej spoločnosti. Prameňom autonómneho práva v akciovej spoločnosti sú jej stanovky. Svojim obsahom môžu konkretizovať právnu úpravu vtedy, keď to právna úprava priamo vyžaduje v medziach dispozitívnej právnej úpravy môžu upraviť niektoré otázky odchylné od právnej úpravy, a môžu upraviť tie otázky, ktoré právna úprava neupravuje.

Predmetom tejto časti je aj štruktúra akcionárov a z nej vyplývajúce konflikty záujmov v akciovej spoločnosti ako i dôvody a ciele ochrany menšinových akcionárov ako i právo Európskej únie a ochrana menšinových akcionárov.

V druhej časti s názvom „**Inštitucionálne základy ochrany menšinových akcionárov**“ nás autorka upozorňuje na rovnosť v akciovom práve. Rovnosť v akciovom práve neznamená totožnosť práv. Treba rozlišovať medzi rozdielnym zaobchádzaním a diferenciáciou. Uplatňovanie princípu rovnosti potom bude znamenať rovnosť za rovnakých podmienok, alebo presnejšie všetky práva a slobody, ktoré sa priznávajú oprávneným subjektom sa im priznávajú v rovnakej miere. V práve EÚ je zásada rovnakého postavenia akcionárov zakotvená v smernici č. 77/91/EHS. Autorka ďalej porovnáva právne zakotvenie zásady rovnakého postavenia akcionárov v nemeckom práve, v rakúskom práve i v slovenskom práve.

V rámci problematiky o správe a riadení akciovej spoločnosti so zreteľom na tému tejto publikácie au-

* JUDr. Alena Pauličková, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity, Trnava, SR

torka formuluje závěry a úvahy de lege ferenda v rámci troch oblastí právnej úpravy – pôsobnosti predstavenstva a valného zhromaždenia a ich vzájomných vzťahov, povinnosti členov predstavenstva a ich zodpovednosti a kontroly činnosti predstavenstva dozornou radou akciovej spoločnosti. Samozrejme, nejde o okruhy problémov, ktoré by bolo možné riešiť samostatne, ale riešenia v rámci týchto problémových okruhov sa navzájom podmieňujú.

V tretej časti s názvom „Právne prostriedky na vynútenie práv a oprávnených záujmov menšinových akcionárov“ poukazuje na skúsenosti zo zahraničia a na účinnú ochranu menšinových akcionárov pred zneužitím právomocí členov predstavenstva akciovej spoločnosti. V takýchto prípadoch je nutné, aby akcionári, aj členovia orgánov správy a riadenia akciovej spoločnosti, ktorí si neplnia svoje povinnosti voči akciovej spoločnosti a v prípadoch zlyhania kontrolných orgánov spoločnosti, mohli uplatňovať nároky spoločnosti voči osobám, ktoré porušili svoje povinnosti. Aj v slovenskom práve obchodných spoločností treba uvažovať o právnej úprave akcionárskej žaloby v mene spoločnosti.

Autorka poukazuje na právnu úpravu neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, ktoré predstavuje právny prostriedok, ktorým sa možno domáhať práva v prípade, keď valné zhromaždenie prijme uznesenie v rozpore so zákonom alebo stanovami akciovej spoločnosti. Pre hospodársku prax je dôležité, aby mož-

nosť spochybenia platnosti valného zhromaždenia bola na jednej strane predvídateľná a na druhej strane limitovaná takým spôsobom, aby nepodmieňovala nestabilitu vnútorných a vonkajších vzťahov akciovej spoločnosti. Stabilita akciovej spoločnosti a hospodárskych vzťahov však nemôže byť nadradená nad porušenie práva.

V Závěre autorka poukazuje na prispôbenie slovenskej právnej úpravy akciovej spoločnosti a obchodných spoločností všeobecne štandardným pravidlám platným v zahraničí, najmä smerniciam Rady ES o práve obchodných spoločností v rámci záväzku Slovenskej republiky vyplývajúceho z Európskej dohody o pridružení, ale aj Zásadám OECD pre riadenie a správu spoločností, ktoré v koncentrovanej podobe vyjadrujú základné predpoklady pre správu a riadenie obchodných spoločností. Poukazuje na aplikáciu týchto pravidiel, ktoré budú následne výzvou pre slovenskú prax akciových spoločností, vlastníkov, manažérov a napokon aj pre slovenské súdnictvo.

Súčasťou publikácie je aj bohatý zoznam literatúry. Celá monografia je napísaná prehľadne, na veľmi dobrej jazykovej a odbornej úrovni. Práca pre svoj všestranný prehľad a komplexnosť s akou autorka pristúpila k spracovaniu tak rozsiahlej témy sa stane prínosom nielen pre poslucháčov práva, právnych teoretikov, ale aj študentov ekonomických fakúlt a tiež širokej odbornej verejnosti.